

Χρειαζόμαστε επειγόντως μια «κυπριακή σεισάχθεια»

ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΖΕΝΙΟΣ: Η κοινωνία αφυπνίζεται και έχει απαιτήσεις, το πολιτικό σύστημα δέχεται πιέσεις

Υπομονή και επιμονή είναι η ευχή για το 2015 του καθηγητή Χρηματοοικονομικών και Διοικητικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κύπρου και προέδρου των πρυτάνεων των Πανεπιστημίων Ευρωπαϊκών Πρωτευουσών, Στάυρος Ζένιος. Πιστεύει ότι τα δύσκολα τώρα αρχίζουν, ο εκσυγχρονισμός του κράτους, του δημόσιου τομέα, οι ιδιωτικοποιήσεις, αυτά που θέλουν πολιτική συναίνεση την οποία δεν την είδαμε στο θέμα των εκποιήσεων. Τονίζει την αναγκαιότητα για υπομονή διότι, όπως εξηγεί, έχουμε ακόμα δουλειά μπροστά μας και την επιμονή για να γίνεται σοβαρή μελέτη των θεμάτων, να δραστηριοποιηθεί ο κόσμος και να απαιτεί από το πολιτικό σύστημα λύσεις που να είναι για το κοινό καλό και όχι πολιτικά παιχνίδια για το ποιος να επωμισθεί το κόστος.

Πώς αξιολογείται η χρονιά που μας φεύγει;
-Το 2014 συνειδητοποιήσαμε ως κοινωνία ότι έχουμε να κάνουμε πάρα πολλά για να βγούμε από την οικονομική κρίση και να μπορούμε σε μια νέα πορεία. Ήταν η χρονιά που βγήκαν στην επιφάνεια τα σκάνδαλα, η διαφθορά και οι ερασιτεχνισμοί. Πέρασε το σοκ του 2013 και σταθεροποιήσαμε το τραπεζικό σύστημα. Είδαμε τα κατεστημένα των τραπεζών να χάνουν τον έλεγχο και να έρχονται διεθνείς τραπεζές με ξένα κεφάλαια.

Οι οποίοι θα ανεβάσουν την αξία της μεταχίτης, μετά θα την πουλήσουν και θα φύγουν, μια που δεν υπάρχει συναισθηματικός δεσμός;

-Πού ήταν ο συναισθηματικός δεσμός των Κυπρίων διοικητικών συμβούλων των τραπεζών που έπαιρναν δάνεια για τους εαυτούς τους και δεν μπορούσαν να τα επενδύσουν παραγωγικά; Μετρά πολύ για μένα ο επαγγελματισμός αυτών που μπήκαν. Καλό παράδειγμα είναι ο Γουόλμπορ Ρος, που επένδυσε στην Τράπεζα της Ιρλανδίας και όταν έφυγε τρία χρόνια μετά άφησε πίσω του μια υγιή τράπεζα. Εξαρτάται από τις δικές μας

ΦΩΤΟ: Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Το '14 ήταν περίοδος αλλαγών, θα δούμε πόσο θα συνεχίσουν το 2015

Για δάνεια που αποδεικνύονται ότι δεν ήταν παραγωγικά επένδυση πρέπει να γίνει ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων και να προχωρήσουμε μπροστά

«Ναι, μετά που κατάφερα να προβληματίσω τη λαϊκή, μετά που πλήρωσε μέρος του κόστους των λαθών η Τράπεζα Κύπρου, είδαμε να ξεκαθαρίζουν τα ασθενή μέρη του συστήματος, να εισέρχουν φρέσκα κεφάλαια και αυτό είναι μια επιβεβαίωση ότι οι τράπεζές μας έχουν προοπτικές. Το ότι περάσαμε τα stress tests και μπαίνουμε κάτω από την εποπτεία του Ενιαίου Μηχανισμού είναι θετικό. Μπορεί ο κόσμος να ξαναπιστώσει εμπιστοσύνη, διότι μιλούμε πλέον για νέες τράπεζες. Αυτό σημαίνει και διακείμενη ρευστότητα στην οικονομία;

-Εδώ έχουμε ακόμα πολλή δουλειά να κάνουμε διότι αυτή τη στιγμή στην πραγματική οικονομία εξακολουθεί να υπάρχει υψηλό ποσοστό χρέους, υψηλά επιτόκια και η εποπτική Αρχή δεν έχει ακόμα αξιοποιήσει προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που μπορούμε να διακτείστουμε χρήμα στην αγορά. **-Με πρόσωπο τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια;**

-Ναι, τα οποία πρέπει να δούμε με πολλά αυστηρότητα. Για δάνεια που αποδεικνύονται ότι δεν ήταν παραγωγικά επένδυση πρέπει να γίνει ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων και να προχωρήσουμε μπροστά.

-Να προχωρήσουμε σε εκποιήσεις;

-Βεβαίως, χρειάζεται αυστηρότητα στους μεγάλους δανειζόμενους. Αν πήραν δάνεια και δεν έκαναν κάτι που να είναι επικερδές, σφειλουν να αποχωρήσουν και να αναλάβουν άλλοι. Ταυτόχρονα χρειάζεται οστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που είναι βιώσιμες και κοινωνικά ευαίσθητες για οικογενειάρχη οι οποίοι όταν αρχίσουν η ανάκαμψη της οικονομίας θα ξαναβρουν θέσεις, εργασία. Χρειαζόμαστε μια σοβαρή ούστηση για ανακούφιση κρεών, ένα είδος «κυπριακής σεισάχθειας». Όπως έγινε στην αρχαία Αθήνα με τον Σόλωνα, ο οποίος είχε αντιληφθεί ότι όταν είναι όλοι οι πολίτες

Η αλλαγή δεν έρχεται με αποχή αλλά με ενεργό συμμετοχή

-Το 2104 ζήσατε την πλευρά της πολιτικής ζητώντας την ψήφο του λαού στις ευρωεκλογές Μαΐου, με τη μεγάλη αποχή.

-Η αποχή του 54% έδειξε την απαξίωση των πολιτών προς την πολιτική διαδικασία αλλά τελικά δεν βοήθησε, διότι από το αποτέλεσμα των εκλογών φαίνεται ότι εξέλεξαν ως επί το πλείστον μέλη του παραδοσιακού πολιτικού συστήματος. Η κοινωνία με το να αποτραβηχτεί απέτυχε στην ανανέωση. Εγώ ήμουν ένα νέο πρόσωπο μέσα στα παραδοσιακά κόμματα ως αριστοβην, υπήρξαν και νέοι σχηματισμοί. Ο κόσμος είχε μια ευκαιρία να τιμωρήσει τα κομματικά κατεστημένα με το να αναδείξει φρέσκα πρόσωπα, καινούργιες ιδέες, νέους σχηματισμούς, αλλά η αποχή δεν βοήθησε, παρέμειναν τα παραδοσιακά κόμματα και στελέχη. Αυτό είναι ένα μάθημα για τους πολίτες. Η αλλαγή δεν έρχεται με την αποχή αλλά με την ενεργό συμμετοχή. Πρέπει να ενεργοποιηθούν οι πολίτες.

-Μιλώντας με τους νέους τι βλέπετε, ενεργοποίηση ή αποστασιοποίηση;

-Πρόσφατα με είχαν καλέσει να μιλήσω στο Συμβούλιο Νεολαίας όπου είναι 50 μη κυβερνητικές οργανώσεις νέων και το κύριο ερώτημά τους ήταν πώς ενδυναμώνουμε τους νέους και μου έκανε εντύπωση το ενδιαφέρον των 70 τόνων παιδιών που ήταν στο ακροατήριο να αναμειχθούν σε θέματα που αφορούν την κοινωνία τους, τον εθελοντισμό, τον δήμο τους, το χωριό τους. Βλέπεις τους νέους να ενεργοποιούνται και όχι μέσα από τις κομματικές νεολαίες. Αυτό είναι θετικό. **-Αλλάζει ο προσανατολισμός;**

Πάλι ήταν μόνο μέσα από κομματικές νεολαίες, τώρα αλλάζει, δημιουργείται η κοινωνία των πολιτών που οργανώνεται και αρθρώνουν φωνή. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο διότι δίνουν φωνή στους πολίτες. Υπάρχουν και τα κοινωνικά δίκτυα, ο πολίτης έχει ευκαιρία να υψώσει τη φωνή του, και όλα αυτά ασκούν πίεση στο πολιτικό σύστημα.

χρεωμένοι δεν μπορεί να πάει μπροστά η κοινή πολιτική. Χρειάζεται ένα σύστημα ελάφρυνσης των δανειακών υποχρεώσεων, με επιμίνηση των δανείων και πέραν του 70ου έτους της ηλικίας. Αντί να χάνει το σπίτι του και να μην αφήσει τίποτα στα παιδιά του, σε αφήσει ένα σπίτι με χρέος. Αυτό θα είναι καλό για όλους. Επίσης μείωση των επιτοκίων και γιατί όχι μείωση του υπολοίπου του δανείου. Πρέπει να γίνει επιμερισμός της ζημιάς μεταξύ των δανειζομένων και των δανειστών. **-Έχουν και οι δανειστές ευθύνη για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια;**

-Σαφώς, λόγω της πρακτικής που ακολουθούσαν. Έδιναν τα χρήματα που καταθέτουν σε κάποιον ο οποίος δεν μπορούσε να αποπληρώσει. Έχουν ευθύνη να κάνουν καλύτερο έλεγχο.

-Εδώ έχει ευθύνη και η Κεντρική Τράπεζα;

-Με όσα βγαίνουν σιγά-σιγά στην επιφάνεια αποκυλύπτονται οι μεγάλες αδυναμίες και ελλείψεις των εποπτικών Αρχών, και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι ρίχνουμε τις ευθύνες σε ένα άτομο: έφταιγε ο Ορφανίδης, μετά ο Δημητριάδης, μετά η νέα διοικητική. Η Κεντρική Τράπεζα δεν μπορεί να λειτουργεί ως ενός αντρός Αρχή, ή τώρα μιας γυναικός Αρχή. Χρειάζεται ένα σύγχρονο σύστημα διακυβέρνησης

από Διοικητικό Συμβούλιο, μια μικρή Εκτελεστική Επιτροπή και τον διοικητή ως ενορκηστρούτη. Τα θέματα πολιτικής να τα καθορίζει το Συμβούλιο, όχι ένα άτομο, τα θέματα καθημερινής λειτουργίας μια μικρή Εκτελεστική Επιτροπή και ο διοικητής προεδρεύει των σωμάτων και θέτει τοτέμμο. **-Πώς γίνεται ένα κράτος του μεγέθους μας να έχει τόση διαφθορά και τόσο σκάνδαλα;**

-Μελέτες της Διεθνούς Τράπεζας εκτιμούν ότι η παραοικονομία στη χώρα μας είναι 29% του ΑΕΠ. Ποσοστό πάρα πολύ υψηλό και αποτελεί ένδειξη διαφθοράς. Αυτό οφείλεται σε νοσηροπείες και σε θεσμικές ελλείψεις. Όταν δεν υπάρχει διαφάνεια, αυτοί που έχουν πολλή εξουσία, πίσω από κλειστές πόρτες, αποφασίζουν αυθαίρετα, και είδαμε τι συνέβαινε με ποσοφαιρικές ομάδες, τους δήμους, τις τράπεζες.

-Οι ένοχοι θα πληρώσουν ή μόνο κάποιοι μικροί για τα μάτια του κόσμου;

Το οικονομικό έγκλημα είναι δύσκολο να οδγηθεί στο δικαστήριο. Είναι δύσκολο να το εντοπίσεις αν δεν έχει απεχρητική νομοθεσία. Πιστεύω ότι κάποιοι θα πληρώσουν. Βλέπω τον γενικό εισαγγελέα να εργάζεται πολύ μεθοδικά, με επαγγελματισμό. Στην Ισπανία μόλις την περασμένη βδομάδα πήγε μεγαλοτραπεζή φυλακή μετά από τόσα χρο-

Εθνικά και όχι κομματικά τα θέματα φυσικού αερίου

-Το 2014 φτάσαμε στο σημείο να διερωτώμαστε αν οι υδρογονάνθρακες είναι ευλογία ή κατάρα...

-Υπάρχουν δυο διαστάσεις, η μία είναι πώς θα καταφέρουμε να τους εξορύξουμε και να τους πουλήσουμε. Εδώ βλέπω να ανοίγουμε ταυτόχρονα πολλά μέ-

τωπα χωρίς να προβλέψουμε τις αντιδράσεις και το πώς θα τα κλείσουμε. Στο κλείσιμο είναι που κερδίζεις, όχι στο άνοιγμα.

-Η άλλη διάσταση ποια είναι;

-Αν καταφέρουμε να το πωλήσουμε, τότε εγείρονται θέματα διαχείρισης του πλούτου.

Υπάρχει η «κατάρα των φυσικών πόρων» για χώρες που εξαφανίζουν τον πλούτο και αντιμετωπίσαν τεράστια προβλήματα. Χρειαζόμαστε στελεχωμένους με κατάλληλα

ατόμα για να μπορούμε να συζητάμε με τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες που τα αξιοποιούν. Με ανησυχούν αυτά τα θέματα, δεν βλέπω να γίνονται σωστά, να υπάρχει πολιτική συναίνεση. Κάνει κάτι η μια κυβέρνηση, έρχεται η άλλη και αλλάζει τα άτομα. Αν είχαν τοποθετηθεί άτομα με κατάλληλα κριτήρια για να διαχειριστούν το θέμα, δεν θα γίνονταν όλα αυτά. Εθνικά και όχι κομματικά είναι τα θέματα φυσικού αερίου.

Ανοιξαμε πολλά μέτωπα χωρίς να προβλέψουμε τις αντιδράσεις και το πώς θα τα κλείσουμε. Στο κλείσιμο είναι που κερδίζεις, όχι στο άνοιγμα.

Το φυσικό αέριο μπορεί να γίνει η ασφάλειά μας

-Η Τουρκία θα αφήσει την Κυπριακή Δημοκρατία να αξιοποιήσει τους υδρογονάνθρακες χωρίς λύση του Κυπριακού;

-Μπορούμε να σχεδιάσουμε στρατηγική που να ενδυναμώνει την Κύπρο σε σχέση με την ενεργειακή ασφάλεια των Ευρωπαίων, διότι δεν είναι μόνο θέμα Κύπρου και Τουρκίας. Η Ευρώπη ψάχνει εναγωνίως εναλλακτικές πηγές ενέργειας για να μην εξαρτάται μόνο από μία, κυρίως από τη Ρωσία.

-Η κατάργηση του South Stream από τον Πούτιν που προκάλεσε παγωμάρα σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλάζει άρδην τους σχεδιασμούς της ΕΕ και επανεφέρει στο παιχνίδι του αερίου την Τουρκία...

-Η κύρια πηγή φυσικού αερίου για την Ευρώπη είναι η Ρωσία, αυτό το μονοπώλιο δεν αρέσει στην Ευρώπη και επί πλέον οι αγωγοί του ρωσικού αερίου περνούν μέσω Τουρκίας. Αυτοί οι δυο έχουν έλεγχο πάνω στις ενεργειακές ανάγκες της Ευρώπης, η οποία μπορεί να μειώσει αυτό τον έλεγχο με εναλλακτικές πηγές και διαδρομές. Άρα η συνεργασία Κύπρου-Ισραήλ είναι πάρα πολύ σημαντική. Το φυσικό μας αέριο πρέπει να διοικείται προς την Ευρώπη για να γίνει η ασφάλειά μας υπόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για λόγους που αναλύω στη «Δημιουργική Κύπρο», και οι ΗΠΑ προς τη δική με πλευρά κλίνουν στα θέματα φυσικού αερίου.

-Γίνονται κινήσεις με την τριμερή Κύπρου, Ισραήλ, Ελλάδα.

-Σωστό. Γίνεται μια μελέτη για να γίνει αγωγός Κύπρος-Ελλάδα, όλες οι πληροφορίες λένε ότι αυτό είναι ανέφικτο, το βάθος είναι μεγάλο κ.λπ. Μια άλλη εναλλακτική επιλογή είναι η βύθιση καλωδίου και η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας από την Κύπρο στην Κρήτη και μετά μπαίνεις στο ευρωπαϊκό δίκτυο. Αντί να εξαγάγει φυσικό αέριο, εξαγάγει ηλεκτρισμό. Ο,τι κάνουν προς αυτή την κατεύθυνση, να δέσουμε την Κύπρο με την Ευρώπη με ενεργειακά δεσμά, και το Ισραήλ να είναι μέρος της εξίσωσης, ενδυναμώνει την Κύπρο.

-Ολοκληρώνεται η ισχύς της οδηγίας προς ναυτιλλόμενους που έχει εκδώσει η Τουρκία, το 2015 μπαίνει με τι προοπτικές για το Κυπριακό;

-Η Τουρκία θέλει να βάλει στο τραπέζι των συνομιλιών το θέμα φυσικού αερίου, εμείς πρέπει να μάθουμε επιτέλους να αντιπυλίνουμε. Δεν μπορεί μόνο να αντιπυλίνουμε. Μια αντιπρόταση μπορεί να είναι, π.χ., ότι να, συζητούμε το φυσικό αέριο πριν τη λύση του Κυπριακού, αλλά αφού απουρηθούν

τα τουρκικά στρατεύματα. Θα το δεχθεί η Τουρκία; Μια άλλη επιλογή είναι να συστήσουμε επιτελους το ταμείο φυσικού αερίου για τις επόμενες γενιές και το καταστατικό του να προβλέπει σαφώς και τους Τουρκοκύπριους, σε πρώτη φάση με βάση της αναλογίες της Ζυρίχης και μετά με βάση τη συμφωνία του ενιαίου κράτους, της επανενωμένης Κύπρου. Πρέπει να βάλουμε το φυσικό αέριο σφίνα μεταξύ Τουρκίας και Τουρκοκυπρίων. Να είμαστε σαφείς ότι αυτός ο πλούτος ανήκει και στις δυο κοινότητες και να κάνουμε συγκεκριμένα βήματα για να το αποδείξουμε. Πρέπει να αντιπροσέτουμε πράγματα που να φέρνουν τους Τουρκοκύπριους κοντά και ταυτόχρονα να σπρώχνουν την Τουρκία μακριά. **-Βλέπετε λύση του Κυπριακού πριν την εξόρυξη του φυσικού αερίου;**

-Σε τέτοια σύνθετα προβλήματα, η λύση έρχεται στο παρά πέντε μιας μεγάλης αλλαγής. Εμείς πρέπει να είμαστε έτοιμοι. **-Όπως το δημοψήφισμα για το σχέδιο Ανάν ήθελε λίγες μέρες πριν την έναξη μας στην ΕΕ...**

-Ακριβώς, αλλά δεν ήταν σωστά προετοιμασμένο για να πούμε ότι υπήρχε ευκαιρία για να κάνουμε την υπέρβαση. Η εμπόνη μεγάλη στιγμή θα είναι με την αξιοποίηση των υδρογονανθράκων, όταν θα είναι όλα έτοιμα να ανοίξει η στρόφιγγα, που θα το θέλει και η Ευρώπη και εμείς. Θα πρέπει να προετοιμάσουμε κατάλληλα τα πράγματα. Η σχέση με το Ισραήλ είναι ενισχυτική, αν έχουμε Ευρωπαίους αγοραστές θα είναι ακόμα ένας παίκτης μαζί μας. Οι σχέσεις μας με την Αίγυπτο είναι θετικές, αλλά αν ο στόχος μας είναι να πουλήσουμε το φυσικό μας αέριο στην Αίγυπτο, αυτό δεν νομίζω ότι μας βοηθά ιδιαίτερα. Τι μπορεί να κάνει η Αίγυπτος εναντίον της Τουρκίας; Όχι πολλά. Ενώ αν το φυσικό μας αέριο θα διοικηθεί στη γερμανική βιομηχανία και στα γαλλικά νοικοκυριά και στα ιταλικά ξενοδοχεία, τότε έχεις την Ευρωπαϊκή Ένωση να ενδιαφέρεται. Να θυμίσω όταν πήγαμε να παίξουμε στην Noble στο οικόπεδο 12 είχε στείλει η Τουρκία φρεγάτες στην περιοχή, ε, έστειλε και η Αμερική τις δικές της. **-Ναι, αλλά αυτή τη φορά με την ΕΝΙ κατά την παλική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, η Ιταλία δεν έστειλε φρεγάτες.**

-Διότι δεν επηρεάστηκαν ουσιαστικά αυτά που κάνουν, η γεώτρηση προχωρεί κανονικά. **ΥΠΟΜΟΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΝΗ Η ΕΥΧΗ ΓΙΑ ΤΟ 2015**

- Με τι ευχή υποδέχεστε το 2105;**
- Υπομονή.**
- Έκατε περ ότι αυτό που κάνουμε μέχρι τώρα ήταν επώδυνο αλλά ήταν εύκολο να γίνουν.**
- Ναι, δεν είχαμε χρήματα, μας έκοψαν τους μισθούς, έλασαν οι τράπεζες τα χρήματά μας, κούρεψαν τις καταθέσεις. Τα δύσκολα τώρα αρχίζουν, ο εκσυγχρονισμός του κράτους, του δημόσιου τομέα, οι ιδιωτικοποιήσεις, αυτά θέλουν πολιτική συναίνεση που δεν την είδαμε στο θέμα των εκποιήσεων. Άρα η ευχή μου για το 2015 είναι υπομονή διότι έχουμε ακόμα δουλειά μπροστά μας και επιμονή για να γίνεται σοβαρή μελέτη των θεμάτων, να δραστηριοποιηθεί ο κόσμος και να απαιτεί από το πολιτικό σύστημα λύσεις που να είναι για το κοινό καλό και όχι πολιτικά παιχνίδια για το ποιος να επωμισθεί το κόστος. Υπομονή και επιμονή είναι η ευχή μου για το 2015.**
- Μπορεί το 2015 η Κύπρος να βγει στις αγορές και να ξεκινήσει η ανάπτυξη, να μειωθεί η ανεργία;**
- Πιστεύω ότι είναι πρόωρο να βγούμε στις αγορές πριν να γίνουν οι διαρθρωτικές αλλαγές και γίνει η οικονομία ανταγωνιστική. Θα βγούμε στις αγορές για να πάρουμε ένα δάνειο για να πληρώσουμε άλλο δάνειο, αυτό δεν λύνει το πρόβλημα, είναι αυτοκαταστροφικό. Μας θέλω να εστιάζουμε στις διαρθρωτικές αλλαγές, να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα, να περάσει ο χρόνος για να μειωθεί το υπερβολικό χρέος των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Το 2014 άρχισε να φαίνεται η σταθεροποίηση, σταμάτησε η πτώση, το 2015 κάποιοι μιλούν για οριακή ανάπτυξη, άλλοι για μηδενική. Το 2015 είναι ο πάτος. Το 2016 θα έρθει η ανάπτυξη με ρυθμούς που θα τους νόσσουμε. Αν δεν κάνεις τις διαρθρωτικές αλλαγές να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μπορεί να μείνεις στον πάτο, να έχουμε «οικονομία ζόμπι», μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας. Επαναλαμβάνω, για το 2015 υπομονή γιατί έχουμε δουλειά μπροστά μας και επιμονή να γίνουν οι διαρθρωτικές αλλαγές για να ανακτήσει η οικονομία ανταγωνιστικότητα και να μπει σε τροχιά ανάπτυξης. Ήδη τράπεζες μπορούν να βοηθήσουν, οι επαγγελματίες υπηρεσίες διατηρήθηκαν, δέστε και τη μεγάλη επιτυχία του Πανεπιστημίου Κύπρου με χρηματοδότηση εκατομμυρίων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα.**